

DEMOKRACIJA

Leto I. - Štev. 19

Gorica - Trst, 29. avgusta 1947

Izhaja vsak petek

Uredništvo in uprava:
Gorica - Riva Piazzutta 18
Cena: Posamezna štev. L. 15.—
Naročnina: Mesečna L. 65.—
Pošt. ček. rač. št. 9-18127

KOMUNISTI RUŠIJO UGLED SLOVENCEV

Od srede
do srede

Vprašanje ratifikacije

Primorski Slovenci smo postavljeni iz dneva v dan pred nove duševne negotovosti glede ratifikacije mirovne pogodbe in izvedbe nesrečnega razkosanja naše dežele. Medtem ko nekateri mednarodni dogodki kažejo, da smo še daleč od uresničenja sklepov mirovne konference, med katere spada predvsem najnovejša vest, da se pripravljajo zavezniške čete na premikanje na Morganovi črti, češ da ni pričakovati, da bi Sovjetska zveza v bližnji prihodnosti ratificirala mirovno pogodbo z Italijo, govore zopet drugi dogodki nasprotno, ako niso seveda samo taktične diplomatske poteze. Pri tem mislimo zlasti na zaporedno ratifikacijo mirovnih pogodb od strani satelitskih držav Sovjetske zveze, t. j. Jugoslavije, Bolgarje in Romunije, ki so jih izvršile skoraj istočasno kakor na ukaz.

Medtem ko so preje komunisti pri nas zatrjevali, da zapadne sile zavlačujejo izvršitev sklepov mirovne konference, je na kraju ostala Sovjetska zveza edina država, ki teh sklepov še ni dokončno odobrila. Znano je, da se je postavila na stališče, da ne bo prej ratificirala mirovnih pogodb, dokler tega ne store vse bivše zavezniške Nemčije. Postavila je tedaj pogoj, katerega izpolnitev je bila deloma odvisna od nje, saj ima popolnoma v oblasti Bolgarijo in Romunijo, preje Hitlerjevi in sedaj njeni satelitski državi, ki dotlej še nista ratificirali mirovnih pogodb. Sedaj je ta pogoj izpolnjen. Ali bo Sovjetska zveza držala besedo? In če jo bo, ali bodo vse države polnožile ratifikacijske listine pri določenih vladah, kar je zadnji pogoj za formalno veljavnost mirovnih pogodb ali pa bodo še vedno zadrževale izročitev podpisanih računov? Nato nastopi seveda še vprašanje lojalne izpolnitve obveznosti, ki jih nalagajo mirovne pogodbe premagancem in zmagovalcem. Perzija nas uči, kako malo se spoštuje jasna določila mednarodnih pogodb. Kljub določeni roku ni hotela Sovjetska zveza od tam umakniti svojih čet, čeprav sta to zvesto izpolnili Anglija in Združene države.

Poznavalci razmer zatrjujejo, da Sovjetska zveza nima interesa ratificirati mirovnih pogodb ali vsaj ne dosledno izpolniti njih določb, češ da še ni dovolj utrdila svoje moči v Srednji Evropi in na Balkanu, odkoder bi morala umakniti svoje čete in kjer se vzdržuje njej podrejene manjšinske komunistične vlade le z nasiljem in s pomočjo prisotnosti Sovjetov. Prav tako zatrjujejo, da ji brani storiti to splošni negotovi in napeti položaj in zlasti razvoj v Grčiji, ki visi kot stalna grožnja nad svetom, da se iz malega ognja razvije velik požar. Menimo, da uresničenje mirovnih pogodb ne zavisi tedaj samo od izpolnitve ratifikacijskih formalnosti, marveč tudi in morda celo bolj od stvarnega svetovnega položaja, ki daje malo izgledov za uspešno izvršitev kakršnega koli večjega ustvarjalnega dela. Spričo tega vidijo nekateri v formalnem napredovanju ratifikacije le taktične, dokazuje

Načrtna gonja proti veri in cerkvi - „Komunistična verska svoboda“ - Umor dr. Miroslava Bulešiča in težka ranitev dr. Ivana Ukmarja

»Ne po besedah, po dejanjih jih boste spoznali«, pravi sv. pismo. Žal, da morajo premnogi doživeti mnogo žalostnih in sramotnih dejanj, preden spregledajo, kdo so tisti, ki jih vodijo v pogubo. Tudi pri nas v zadnjih letih velja ta svetopisemski izrek za mnoge, ki so se dali premotiti lepim besedam in sledili zakrinkanim zločincem na njihovi za naš narod usodni poti. Komunisti, ki so se pod krinko narodno-osvobodilnega boja potašili z nasiljem in varanjem oblasti, so vedno skrivali svoje prave namene pod zlaganimi obljubami in gesli. Med temi gesli je bilo tudi njihovo zatiranje, da niso nasprotni ne veri ne cerkvi, da so samo proti nekaterim nevednim cerkvenim osebam in pojavom. Mnogi so jim verjeli in sledili, če tudi bi vsaj nekateri med njimi morali poznati njihovo stališče, ki ga je najbolj točno pojasnil znani komunistični izrek: »Vera je opij za ljudstvo«. Saj pa tudi vsa zgodovina komunistične stranke priča o njihovem izrazitem protiverkem stališču. Vendar pa vse to ni motilo nekaterih, ki so vedno našli izgovor in tolažbo za svojo vest s tem ali onim lažljivim izgovorom. Organizirano gonjo proti najvišjim cerkvenim predstavnikom na Primorskem so doslej skrivali pod plašč narodnega boja slovenskega naroda proti »reakcionarnim fašističnim cerkvenim predstavnikom« in mnogi so jim to verjeli, saj so tako našli v svoji »narodni zavesti« tolažbo za očitke svoje vesti. Zadnji dogodki v področju »B« pa so tudi te izgovore o boju proti

»fašističnim in reakcionarnim« predstavnikom cerkve postavili na laž. Napadi na narodno zavedno slovensko duhovščino ob izvrševanju cerkvenih funkcij postavljajo tudi gonjo proti nadškofu mons. Margottiju v popolnoma novo luč in ji jemljejo vsako narodno podlago. Če komunisti napadajo nekatero cerkevne predstojnike samo zaradi fašizma, zakaj tedaj napadajo tudi slovensko narodno duhovščino v Primorju in ostali Sloveniji? Organiziran napad na papeškega delegata mons. dr. Ivana Ukmarja, zavednega slovenskega duhovnika, ter na druge hrvatske krajevne dušne pastirje pri sv. birmi je dokaz, da so vsi izgovori pri prejšnjih napadih na visoke cerkvene dostojanstvenike samo zakrivanje načrtnega rušenja ugleda cerkve in zatiranja vere v Jugoslaviji.

Da to ni samo osamel pojav ali dejanje neodgovornih činiteljev, nam kažejo tudi napadi in nadlegovanja ljubljanskega škofa Vovka pri birmanju na Dolenjskem, kjer so komunistične oblasti in krajevni komunisti prav tako skušali motiti in ovirati dušnega pastirja pri izvrševanju njegove dolžnosti. Napadi na romarje pri raznih božjih potih, n. pr. na Brezjah na Gorenjskem, spadajo tudi v to vrsto protiverške in proticerkvene gonje.

Ta težki zločin v Istri proti veri in cerkvi pa je na mah podrli tudi vse smešne trditve nekkih protestantskih pastirjev, ki so pred kratkim potovali po Jugoslaviji, češ da vlada tam vzorna verska svoboda.

Odvrtni dogodek

Po vestih, ki so prispele v Trst o odvrtnih in za današnje oblasti sramotnih tukajšnje pristane sramotnih dogodkih v področju »B«, pri katerih je bil umorjen podravnatelj in profesor pazinskega semenišča dr. Miroslav Bulešič, težko pa ranjen papežev delegat dr. Ivan Ukmar iz Trsta, so se ti odigrali takole:

Tinjan

V Tinjanu so komunistični organizatorji, ki so prišli večinoma od zunaj, pripravljali prvi incident, toda ljudstvo iz Istre je bilo odločeno, da za vsako ceno prepreči komunistom, da bi onemogočili sprejem papežev delegata in podelitev birme. V takšnem napetem ozračju se je blizal avto papeškega delegata Tinjanu. Naproti

dobro volje, s katerimi se želi Sovjetska zveza pojaviti na bližnji glavni skupščini Združenih narodov, na kateri bodo razpravljali tudi o vprašanju sprejema Italije med Združene narode in bo verjetno isto zahtevala Sovjetska zveza za Madžarsko, Romunijo in Bolgarijo. Zato je bila seveda potrebna predhodna ratifikacija mirovnih pogodb od strani teh držav.

Vrhovni Sovjet se sestane na redno zasedanje oktobra — možno je seveda tudi izredno sklicanje — kar bo gotovo prispevalo k razčiščenju položaja v dobrem ali slabem smislu, kolikor ne bodo k temu prispevali že preje drugi dogodki. Ne izključuje se možnost presenečenja, da bo Sovjetska zveza mirovne pogodbe ratificirala, malokd pa pričakuje, da bi to spremenilo dejanski položaj v Srednji Evropi in na Balkanu, ker bi Sovjeti in njih satelitske vlade gotovo našle možnost,

mu je prišel predsednik okrajnega ljudskega odbora, katerega je spremljevalec papeškega delegata vprašal, kakšno je razpoloženje v kraju. Ta je odgovoril, da ne more jamčiti za miren potek cerkvenega obreda. Tedaj je papeški delegat ukazal avto obrniti in peljati v drug kraj, da v Tinjanu ne bi prišlo do krvoprelitja, birmanci pa bodo imeli priliko priti k birmi v bližnje kraje. Tako v Tinjanu ni bilo birme.

Buzet

V Buzetu je prišlo že do težkih dogodkov. Ko so bili birmanci zbrani že polnoštevilno v cerkvi in se je maša že pričela, je tolpa načetih komunističnih pretepačev iz bližnjih in daljnih krajev vdrla v cerkve in pometala vse otroke na

cesto. Papeškega delegata dr. Ukmarja in druge duhovnike pri oltarju so obmetali s paradižniki in gnili jajci. Tako tudi v Buzetu ni bilo birme. Otroci so jokali pred cerkvijo in prosili, naj bi jih pustili v cerkev, kar pa so jim komunistični skrunilci cerkve in obreda onemogočili z grožnjami in pretepanjem.

Lanišče
V tem ozračju je prišlo v Lanišču do najhujših izgrediv: starši in otroci so po dogodkih v Buzetu prišli zelo zgodaj in stopili v cerkev, ker so se ljudje bali, da se ne bi ponovilo isto kot prejšnje dni. Zato so starši birmancev, matere in očetje, stali na straži pri vseh cerkvenih vratih. Predvideni napad je res prišel. Skupino komunističnih napadalec je vodil osebno poveljnik narodne zaščite. Ko so hoteli vdreti v cerkev, so jim močje in žene z največjim naporom in nevarnostjo branili vhod. To je bil boj okoli cerkve, kakršnega naš narod ne pozna več od tistih časov, ko so v deželo vdirale trume turških napadalec. Bilo je mnogo ranjenih, toda klub dvakratnemu napadu tolpe, vdr ni uspel. Medtem je papeški delegat podelil zakrament sv. birme vsem prisotnim otrokom. Ko so videli, da se jim poskus, onemogočiti cerkveni obred, ni posrečil, so se umaknili. Ta čas so uporabili v cerkvi zbrani duhovniki, dr. Ivan Ukmar, papeški delegat, dr. Miroslav Bulešič, podravnatelj semenišča v Pazinu in domači župnik dr. Ček, da so se umaknili v župniško pisarno. Vse je tako kazalo na to, da se je vsaj tukaj firma uspešno končala. Toda najhujše je moralo šele priti. Nenadoma se je poja-

Ob ratifikaciji mirovne pogodbe od strani »nove« Jugoslavije, ki je zaključno formalno dejanje »osvobodilne borbe«, se spominjamo samo gesel: Življenje damo, Trsta ne damo! Rajši smrt, kakor Trst! Volilna zmaga Tita je edino poročstvo, da postane Trst jugoslovanski!

Poziv kulturnemu človeštvu in Združenim narodom!

Kot svobodna tolmačinja užaljenih človeških, demokracijskih, kulturnih in verskih čustev slovenskega naroda izraža Slovenska demokratska zveza v Gorici globok prezir in obsodbo odvratnega zločina umora in izpada proti veri in cerkvi, ki so ga 24. avgusta t. l. zagrešili komunistični strastneži nad zavednimi slovenskimi in hrvatskimi duhovniki in verniki v Lanišču v Istri ob podeljevanju zakramenta sv. birme.

Slovenska demokratska zveza vidi v tem dejanju, ki lahko najde primer kvečjemu še v dejanjih divjih poganjskih plemen proti misijonarjem, izraz duha, totalitarne nestrpnosti, moralnih načel in teženj komunizma. Umor duhovnika dr. Bulešiča ter težka ranitev mons. dr. Ukmarja, katerega celo komunistično časopisje ne more odrekati narodne in človeške neoporečnosti, se ni izvršil v revolucionarnem obdobju in enodušno od strani neodgovorne množice, nego dve leti po zaključku vojne in na ozemlju, za katerega pravni red je odgovoren sedanji komunistični režim v Jugoslaviji. Ta presunljivi dogodek je plod načelne in načrtna gonje odgovornih činiteljev trenutnega jugoslovanskega režima proti veri in cerkvi.

Slovenska demokratska zveza naslavlja na vse kulturno in svobodoljubno človeštvo ter njega najvišjo ustanovo Združene narode roče poziv, da se pridruži obsodbi tega divjstva in v duhu Listine Združenih narodov, katere obvezuje tudi današnja Jugoslavija, omogoči in zavaruje slovenskemu narodu uživanje naravnih človeških pravic in osnovnih državljskih svoboščin, katere sedanji totalitarni komunistični režim na tako odvraten način tepta! Barbarski dogodek v majhni istrski vasi sredi Evrope, ki je le eden izmed nešteti, je načelno vprašanje, ki zahteva obsodbo in odpor vseh svobodnih ljudi.

V Gorici, dne 26. avgusta 1947.

Izvršilni odbor
Slovenske demokratske zveze

Slovenska demokratska zveza v Gorici je poslala sv. stolici v Rim sledečo brzojavko:

Državno tajništvo — Vatikan.

SDZ v Gorici obsoja v imenu demokratičnih Slovencev teroristična dejanja s katerimi se hoče uničiti verska svoboda v področju B Julijske krajine. Zlasti protestira proti napadu, čigar žrtve sta msgr. Ukmar in dr. Bulešič. Bodite uverjeni, da so samo komunistični elementi sposobni takih zločinov.

cesto. Papeškega delegata dr. Ukmarja in druge duhovnike pri oltarju so obmetali s paradižniki in gnili jajci. Tako tudi v Buzetu ni bilo birme. Otroci so jokali pred cerkvijo in prosili, naj bi jih pustili v cerkev, kar pa so jim komunistični skrunilci cerkve in obreda onemogočili z grožnjami in pretepanjem.

Lanišče

V tem ozračju je prišlo v Lanišču do najhujših izgrediv: starši in otroci so po dogodkih v Buzetu prišli zelo zgodaj in stopili v cerkev, ker so se ljudje bali, da se ne bi ponovilo isto kot prejšnje dni. Zato so starši birmancev, matere in očetje, stali na straži pri vseh cerkvenih vratih. Predvideni napad je res prišel. Skupino komunističnih napadalec je vodil osebno poveljnik narodne zaščite. Ko so hoteli vdreti v cerkev, so jim močje in žene z največjim naporom in nevarnostjo branili vhod. To je bil boj okoli cerkve, kakršnega naš narod ne pozna več od tistih časov, ko so v deželo vdirale trume turških napadalec. Bilo je mnogo ranjenih, toda klub dvakratnemu napadu tolpe, vdr ni uspel. Medtem je papeški delegat podelil zakrament sv. birme vsem prisotnim otrokom. Ko so videli, da se jim poskus, onemogočiti cerkveni obred, ni posrečil, so se umaknili. Ta čas so uporabili v cerkvi zbrani duhovniki, dr. Ivan Ukmar, papeški delegat, dr. Miroslav Bulešič, podravnatelj semenišča v Pazinu in domači župnik dr. Ček, da so se umaknili v župniško pisarno. Vse je tako kazalo na to, da se je vsaj tukaj firma uspešno končala. Toda najhujše je moralo šele priti. Nenadoma se je poja-

vila že dvakrat odbita tolpa komunistov ter z vzklikom »Na juriš« vdrla v župnišče. Najpej so se vrgli na domačega župnika dr. Čeka, ki pa se je umaknil in ga je njegova mati skrla pod stopnišcem, za kar je sama postala žrtev komunističnih napadalec. Nato so komunisti vdrli v pisarno, kjer so dobredno spodrezali vrat podravnatelju semenišča v Pazinu, dr. Miroslavu Bulešiču, ki je obležal mrtev v mlaki krvi. To dejstvo je pozneje potrdil tudi komunistični javni tožilec, ki je izjavil, da ima pokojni štiri osemcentimetrose rane na vratu. Toda tudi to še ni bilo dovolj, drhal je vdrla v gornjo sobo, kamor je odšel dr. Ukmar. Tu je navalila nanj in ga s stoli in koli pobila na tla. Tolkli so ga še dalje, tako da so na njem polomili celo stole. Obležal je v krvi, ki mu je tekla iz ušes, nosa, ust in številnih ran. Medtem je drhal po župnišču razbijala in streljala. Šele ob 4. uri popoldne je neki miličnik (ali ne spominja ta naziv nekdanjih fašističnih kazenskih ekspedicij?) telefoniral v Pazin po avtomobil. Šoferju, ki je vozil papežev delegata iz kraja v kraj, so namreč razbili avtomobil. Ranjenega dr. Ukmarja so prepeljali v Pazin, odkoder so poklicali bolniški avtomobil Italijanskega Rdečega križa v Trstu, kateremu pa niso dovolili prepejati ranjenca v Trst, ampak na Reko, češ da morajo žrtev napada najprej zaslišati, kako »je napadal ljudstvo«.

Bedno opravičevanje

Takšno je dejansko stanje o nečloveškem, odvratnem in sramotnem plemenu nad misijonarji. (Nadaljevanje na strani 2)

21. avgusta: Ameriško zunanje ministrstvo je izjavilo, da bo do prvega oktobra nabavilo za Avstrijo različnega blaga v vrednosti 43 milijonov dolarjev, kljub nasprotovanju Sovjetske zveze. — V Varnostnem svetu so odbili prošnje Italije, Avstrije, Madžarske, Bolgarije in Romunije za sprejem med Združene narode; Sovjetska zveza je proti sprejemu Italije in Avstrije uporabila pravico »veta«. — Glavna skupščina Združenih narodov bo na prihodnjem zasedanju razpravljala zahtevo Argentine in republike San Domingo o reviziji italijanske mirovne pogodbe. — Sovjetska zveza je protestirala zaradi tristranskih razgovorov v Londonu o nemški industrijski proizvodnji. — Ameriške vojske zasedbene oblasti v Avstriji so odklonile dovoljenja jugoslovanski repatriacijski komisiji za vstop na ameriško področje. — Oddelki grškega orožništva so ob priliki čistilnih akcij na področjih Kerdillona in Nigrita odkrili velik podzemeljski predor, ki je služil za bivališče glavnemu stanu tako imenovane »demokratske vojske«.

22. avgusta: Na zasedanju Varnostnega sveta je nizozemski delegat izjavil, da Varnostni svet ni pristojen ukvarjati se z indonezijskim vprašanjem. — V Londonu so se začeli razgovori treh veleposlanikov o nemški industriji. — Avstralija zahteva, naj na prihodnjem zasedanju glavne skupščine Združenih narodov preučijo vprašanje sprejema novih članov, ki je prišlo na mrtvo točko ter novo pritožbo glede pravice »veta« velesil. — Sovjeti so zavrnili anglo-ameriško zahtevo, naj bi zavezniški nadzorstveni svet za Bolgarijo izvedel revizijo razprave in obsodbe proti Petkovu. — Varnostni svet je brez glasovanja sklenil omejiti razgovore o anglo-egiptskem vprašanju. — Ameriško zunanje ministrstvo je zavrnilo obtožbe jugoslovanskega veleposlanika Save Kosanoviča proti Združenim državam, češ da so zavrele obnovo Jugoslavije; Kosanović je na splošno ponovil svoječasne obtožbe maršala Tita, na katere je ameriško zunanje ministrstvo odgovorilo v svoji izjavi z dne 13. avgusta.

23. avgusta: Grški ministrski predsednik je sporočil kralju Pavlu odstop grške vlade. — Ameriški in angleški diplomatski zastopnik v Sofiji sta protestirala proti odločitvi predsednika nadzorstvene komisije, da ne bo zahteval revizije sodne razprave proti Petkovu. — Britanski vojni minister Bellenger je izjavil, da bo v prihodnjih mesecih odpuščenih in zaposlenih v civilni industriji znatno število vojakov. — Romunska poslanska zbornica je soglasno ratificirala mirovno pogodbo. — Na zasedanju vzporednega odbora konference za evropsko gospodarsko sodelovanje v Parizu so obnovili razgovore glede evropske carinske zveze, za katero se močno poteguje Francija. — V Egiptu so demonstrirali proti Varnostnemu svetu. — Voditelji britanskih kovinarskih sindikatov zahtevajo podpravljenje kovinske industrije v Veliki Britaniji. — Ameriško zunanje ministrstvo je obnovilo zahtevo po mednarodni akciji za ohranitev miru na Balkanu.

24. avgusta: Na medameriški konferenci za skupno obrambo je Argentina umaknila svoj predlog za oboroženo zavezništvo proti Sovjetski zvezi. — Združene države so sklenile izdati »Belo knjigo« o položaju na severnih mejah Grčije. — Tsaldaris je sprejel nalogo za sestavo nove grške vlade in začel posvetovanja z voditelji političnih strank. — Grčija je zanikala vesti o zbiranju grških čet na grško-bolgarski meji. — Posebni odposlanec predsednika Truman na Kitajskem general Wedemeyer je pred odhodom iz Nankinga povabil kitajsko vlado, naj takoj izvede korenite gospodarske in politične reforme. — Češkoslovaški zunanji minister Masaryk je izjavil, da je v interesu vseh, da so Francija, Velika Britanija in Združene države velike in močne. — De Gaulle je izjavil, da bo stranka »Francoske narodne skupnosti« pri prihodnjih občinskih volitvah predložila liste svojih kandidatov.

Od srede
do srede

(Nadaljevanje s prve strani)

25. avgusta: Jugoslavija je ratificirala mirovno pogodbo z Italijo. — Trumanov odposlanec Miron Taylor je predčasno prisel v Vatikan. — Bolgarska narodna zbornica je soglasno ratificirala mirovno pogodbo. — Francija je na zasedanju Varnostnega sveta uporabila pravico "veta" proti sovjetskemu predlogu za sestavo komisije, ki naj bi nadzirala izvrševanje ukaza za prenehanje sovražnosti v Indoneziji. — Bostonski nadškof Richard Cushing je izrekel grajo proti sedmim ameriškim protestantskim duhovnikom, ki so povrnili v Združene države javno izjavo, da uživajo katoličani v Jugoslaviji versko svobodo; nadškof je označil Titov režim za protiversko diktaturo. — V Ženevi se je začela tretja letna konferenca prehranjevalne in poljedelske organizacije Združenih narodov.

26. avgusta: V Camberri se je pričela konferenca britanskega Commonwealtha glede japonske mirovne pogodbe. — Bivši voditelj Madžarske opozicijske stranke "Svoboda" Suljog je odpotoval v tujino; pred svojim odhodom je še enkrat javno napadel vlado. — Pododbor za medameriško obrambo je na konferenci ameriških republik objavil, da bodo na vsak zunanji napad vse ameriške republike odgovorile s takojšnjo skupno akcijo. — Predsednik odbora za zunanje zadeve ameriške poslanske zbornice je izjavil, da ni izključeno, da bi Grčija lahko bila tista smodnišnica, ki "naj povzroči tretjo svetovno vojno". — Jugoslavija je ratificirala mirovno pogodbo z Bolgarijo in Madžarsko. — V Bolgariji so razpustili opozicijsko stranko Nikole Petkova. — Na madžarskem so težko ranili voditelja opozicijske stranke "Neodvisnosti" Zoltana Pfeifferja. — Ameriški, britanski in francoski zastopniki so v Londonu zaključili razgovore o ravni nemške industrije in dosegli sporazum v vseh osnovnih točkah.

27. avgusta: Varnostni svet je začel na zahtevo Trygve Lea razpravljati o vprašanju "veta". — Maršal Montgomery je prisel v Francijo na tridnevni obisk francoskih vojaških ustanov. — V danski prestolnici so se sestali zunanji ministri Danske, Švedske, Norveške in Islandije; preučili bodo vprašanja, ki bodo na dnevnem redu glavne skupščine Združenih narodov. — Britanska vlada je objavila svoj načrt, katerega so izdelali, da bi letno prihranili pri uvozu 228 milijonov funtov sterlingov. — Po mnenju glavne tajnika Združenih narodov bo glavna skupščina iste organizacije trajala najmanj tri mesece. — V Franciji so sklenili znižati dnevni obrok kruha z 250 na 200 gramov. — Grška vladna kriza je končana; populist so sprejeli sestavo vlade na široki podlagi.

Zmedenost komunistov

Msgr. dr. Ukmar avertiran

Jugoslovanske komunistične oblasti so zaradi dogodkov v Lanišču popolnoma zmedene in prav tako je njih propaganda. "Primorski dnevnik" je 27. avgusta poročal: "Zaradi politične preteklosti škofa Santina je za birnanje o con B dobil pooblastilo msgr. Ukmar, pošten in zaveden slovenski duhovnik".

Dva dni pozneje, t. j. 29. avgusta pa prinaša isti list izjavo predsednika hrvaške komunistične vlade dr. Bakarića, da je 71 letni dr. Ukmar „aretiran, kakor tudi drugi udeleženci in organizatorji incidenta in bo moral odgovarjati pred pravico“.

Po najnovejši „mojstrovini“ komunistične propagande, ki popolnoma zasenči Göbbelsa, naj bi dr. Ukmar sam organiziral in izval napad nase in je zato treba zapreti. Z novim „procesom“ bodo komunistični zavorci skušali postati nedolžno beli.

Tito ponovno prodaja Trst?

Švicarski poročevalski urad je priobčil vest, ki jo je prejel iz Trsta, da je maršal Tito ponovno pripravljen odstopiti Trst Italiji, ker ga ustanovitve Svobodnega tržaškega ozemlja ne zadovoljuje. Ker je Tito že lansko leto ponujal Trst Togliattiju, smatra švicarski tisk novo Titovo odločitev za verjetno. Če se s tako odločitvijo strinjajo tudi primorski Slovenci, to komunisti Tita ne zanima; ljudska volja ga malo briga.

KOMUNISTI RUŠIJO UGLED SLOVENCEV

(Nadaljevanje s prve strani)

Jasno je, da skušajo komunisti postaviti stvar na glavo. Tako piše komunistični list "Primorski dnevnik" v svoji torkovski številki, da je bilo "ljudstvo" ogorčeno, ker so razni ljudje, ki so sebe nazivali "ustaše", branili ljudem vstop v cerkev, poleg tega pa naj bi cerkvena oblast razširjala "govorice", da ne bodo mogli k birmi mladeniči in dekleta, ki so bili na gradnji proge Samac-Sarajevo. Dalje naj bi župnik odklonil pripustiti k birmi tri partizane, ker niso bili pri obhajilu. Puhlost takšne obrambe je tako očitna, da bi ne bilo treba o tem izgubljati besed, če nas zadnja leta ne bi prepričala, da je na svetu mnogo več "ubogih na duhu", kot pa navadno mislimo. Če komunistični list trdi da se vstop v cerkev branili "ustaše", tedaj se vprašamo, kako so mogli ti še svobodno živeti na področju, kjer že dve leti vladajo "antifašistične" ljudske oblasti, ki stalno napadajo vse druge, ki niso dosti odločni proti ostankom bivših "kolaboracionistov", medtem ko so oni vse takšne ljudi "zločinci". Sedaj pa nenadoma slišimo o ljudeh, ki celo o sebi razglajajo, da so "ustaše". Res ne zveni verjetno! Prav tako neosnovan in iz trte izvir izgovor je, da je žalostni dogodek "posledica ogorčenja ljudstva" zaradi "govoric, da nekateri ne bodo mogli k birmi". Predvsem je stvar cerkvene oblasti, da odloča o tem, kdo more in kdo ne sme prejeti zakramentov, ker cerkev ima za to svoje predpise. Prav tako pa je nerazumljivo, kaj imajo s tem opraviti razni "importirani" komunistični agitatorji in razgrajalci, ki so prišli na to "sposnato" ljudsko manifestacijo iz daljnih krajev. Potek dogodkov kaže ravno nasprotno, da je ljudstvo enodušno branilo, komunisti pa napadli.

V kako težki zadregi so se znašli komunisti splošnega ogorčenja slovenskega in hrvaškega ljudstva ter vse ostale javnosti nad tem ogabnim zločinom nam priča tudi članek "Primorskega dnevnika" z dne 27. avgusta "Cui prodest?", v katerem deloma opravičuje in deloma obsoja dogodek v Istri. Istočasno, ko hoče odvrniti od komunistov odgovornost za Lanišče ter prikazati napade na duhovščino v Istri kot naročene "ustaške" provokacije, protislovno trdi, da jih je izvala nepriljubljenost in politična zloraba vere od strani krajevnega župnika ter celo grozi "da bo ljudska oblast postopala z vso potrebno strogostjo, ker je delitev verskih zakramentov po političnem merilu zločin, in zahteva najstrožjo kazen".

Prav tako je za komunistično "moralo" zelo značilna trditev "Primorskega dnevnika" z dne 28. avgusta, ki označuje za "provokacijo" obrambne ukrepe kmotov v Lanišču, ki so bili s polno pravico odločeni, da preprečijo oviranje birne, katero so komunisti preje že v dveh sosednjih vaseh onemogočili. Kdo in s čim pa je tam komuniste "provokiral"? Poleg tega je "vrnil" isti list "provokaterje" celo med napadalce. Aretacija župnika Čeka iz Lanišča priča, da bodo skušali lastni zločin prevalliti celo na žrtve napada. Kako nizkoto je tak beg pred krivdo in odgovornostjo.

Krivda odgovornih činiteljev

Ta žalostni in za današnje oblasti na področju "B" in komunistični Jugoslaviji sramotni primer nam priča, da je v teku premišljena in namerna gonja proti veri in cerkvi, ki je izraz načel in morale komunizma. Napad na tržaškega škofa mons. Santina v Kopru, gonja proti goriskemu nadškofu mons. Margotiču pod krinko borbe proti fašizmu, napadi na druge duhovnike, vdiranje v samostane, cerkve in zapiranje duhovnikov in menihov, vse to je del organizirane gonje proti cerkvi in veri. Spominjamo samo na zadnji hujški Kardeljev govor v Ljubljani, ki je naravnost po-

zival proti vodilni slovenski duhovščini, o kateri je rekel: "Nihče ni prinesel temu narodu toliko nesreče, krvi, mučeništva in trpljenja, kakor ga je prinesla ta majhna reakcionarna klika, vselej v tuji službi, vselej lakaj izkoriščevalcev delovnega ljudstva, vselej dekla kapitalizma in mednarodnega imperializma".

Opomin vsem Slovincem

Ali se bodo še pustili zapeljati takšni zločinski delavnosti nekateri dobromarni Slovenci, ki nasedajo komunistični agitaciji, češ da gre za narodne slovenske zahteve? V zvezi z umorom podpravnega semenišča v Pazinu dr. Bulešiča in težke ranitve papeževega delegata dr. Ukmarja mislimo predvsem na tisti nekaj duhovnikov, ki še doslej niso našli v sebi tiste moralne sile, da bi priznali svojo zmožnost in se odločno ločili od zločinske komunistične družbe, saj je z zadnjimi dogodki postalo popolnoma jasno, da gre za boj proti cerkvi in veri, ki ga ni mogoče več skrivati z lažnim bojem proti "fašističnim visokim dostojanstvenikom, ki so na visokih cerkvenih mestih". Vprašamo na tem mestu javno duhovnike Šeksa, Bidovca, Piščanca, Ferjančiča, Juvančiča, Milanovića in druge, kako dolgo

se bodo še mudili v takšni teroristični družbi svojih tovarišev "komunistov"? Kakšne duhovne vezi jih vežejo nanje? Ali pa morda te vezi niso popolnoma idejnega značaja? Sedaj dvignite svoj glas in protest!

Prav tako pa je to tudi opomin vsem drugim poštenim Slovincem, da končno prelomijo s to nizkotno družbo, ki narodno zavest Primorčev še vedno izkorišča v svoje temne in slovenski stvari škodljive namene. Ločite se od njih, zapustite njihove organizacije, različne SIAU, AFŽ in OF, kakor že imenujejo te tvorbe komunistične politične alkemije. Ali ne čutite v sebi odgovornosti za vsa strašna razočaranja poslednjih let? Ali ne čutite, da leži tudi na vas del odgovornosti za vso prelito kri, ki je tekla v poslednjih letih po kraških tleh in ki še danes teče v Istri, v Primorju, v Sloveniji in Jugoslaviji? Odpor se dviga na vseh straneh, niti komunisti pred tem že ne morejo zapirati oči in si zatiskati ušesa. Njihovi časopisi že morajo beležiti vesti o vedno rastočem odporu v Sloveniji, ki se kaže v protikomunističnih manifestacijah. Čas vaše odločitve se bliža, lažni izgovori, s katerimi ste si tolažili vest, padajo drug za drugim. Na vas je, da se odločite.

Ogenj okoli smodnišnice

Grško vprašanje in svetovni mir

Odkar je Grčija leta 1829 dobila svojo neodvisnost od otomanskega cesarstva pa vse do današnje je njena zgodovina niz vojn, spopadov, državnih udarov in gveriljskega vojevanja. Prva svetovna vojna, grško-turška vojna 1921-1923, italijanski napad 1940, vsi ti dogodki so bili prepleteni še z neštetiimi drugimi pojavi, ki so onemogočali trajno ureditev tega vetrovnega prostora. Zlasti gverilja je igrala pri tem že nekoliko odmeveno vlogo. Gveriljci v Meke donili so najprej napadali Turke, nato pa se je neredko njih delavnost usmerjala proti atenski vladi. Vendar pa o komunistični gverilji do grško-turške vojne ni bilo sledu; šele v njej so se prvič pojavili. Odlej so bili več ali manj stalni činitelj v razvoju grškega vprašanja ter se pomembno uveljavili zlasti v teku druge svetovne vojne pod okriljem od njih ustanovljene in vodenega gibanja EAM ter njene vojaške organizacije ELAS.

General Markos

Kje je bil dejansko glavni stan grških (kakor tudi vseh ostalih) komunistov, kdo je določal in določa njih politiko in taktiko, ni bilo nikoli sporno. Vsekakor pa konec vojne Moskvi ni prinesel zaželenega uspeha. Že prvi poveljni meseci v Grčiji so pokazali, da ta država še dolgo ne bo pomirjena, marveč da se dejansko lahko zgodi, da bo postala, kot je to pred nekaj dnevi izjavil predsednik ameriškega parlamentarnega zunanjega političnega odbora Eaton, sod smodniška, iz katerega se lahko izcimijo tretja svetovna vojna.

Po decembrskem uporu leta 1944, ki naj bi bil formalno končan s februariskim varškim sporazumom leto dni kasneje, je preteklo komaj 18 mesecev, ko je poleti 1946 atensko komunistično časopisje prvič prineslo vesti o "generalu Markosu" kot poveljniku "grške demokratske armade". Ta 40 letni grški komunist, s pravim imenom Markos Vafiades, rojen v Teodoziji, grški naselbini v evropski Turčiji, bivši delavec v Carigradu ter nato kot begunec in tobačni delavec v Kavali, prvem grškem mestu, ki je imelo komunističnega župana, je danes tista oseba med grškimi komunisti, ki bi se v primeru uspeha pojavil ob strani Dimitrova, kot diktator Grčije.

"Lepotna napaka"

Kratek pogled na zemljevid nas pouči, v čem je bila in je predvsem danes zamotanost grškega vpra-

šanja. Teheranski in jaltski sporazum o razdelitvi vplivnostnih področij je kljub ugodnemu izidu za namene Sovjetske zveze pustil v njenem vplivnostnem področju pomembno geopolitično in strateško »lepotno napako«. Tako imenovani »cordon sanitaire« ali varnostni pas Sovjetske zveze, istočasno pa tudi novi blok prednjih postojank Moskve za njeno bodočo ideološko in ozemeljsko ekspanzijo, ki ga danes predstavlja sedem vzhodnoevropskih držav in ki se vleče od Baltika do Črnega morja, pogrša še Grčijo, da bi predstavljala izgrajeno celoto. Grčija je poleg Turčije eden izmed strateških ključev do področja vzhodnega Sredozemlja, Bližnjega Vzhoda, Dardanel in predpogoj za ogražanje Sueza.

Ta pomembnost grškega položaja je privedla razvoj v Grčiji do stanja, v kakršnem se nahaja. Poizkusi Sovjetske zveze v severni Perziji, ki v zadnjih dneh dobivajo spet novo obliko, napadi na Turčijo ter zahteve po reviziji dardanelskega dogovora (Montreux) so bili uvod, ki je po neuspehu privedel do pojačane aktivnosti v Grčiji. Razumljivo je, da ostali svet ni mogel in ni smel otati brezbrizne. V igri je bilo vsekakor več kot usoda ene države, predvsem zaradi dejstva, da doživlja že sedem držav Vzhodne Evrope težke posledice nezadostnega medvojnega poznavanja namenov enega izmed takratnih vojnih zaveznikov.

Za vsako ceno?

Če je precejšen del svetovne javnosti in tudi marsikateri odgovorni politik še do lanskega leta gledal na položaj v Grčiji kot na sicer nenavadno, vendar pa zaradi notranjih zmedenih prilik na gospodarskem in političnem polju neka-ko razumljivo in izključno notranje politično vprašanje, je danes jasno, da je Grčija več ali manj predmet dogajanja, ko gre za neprimerno pomembnejše in obsežnejše stvari. Prišel je dalje do prepričanja, da je politika pomirjevanja borečih se grških taborov neučinkovita ter nemogoča, ker so komunisti le podaljšano roka Moskve, ki s pomočjo ostalih satelitov deluje po načrtu za določene namene. Finančno in gospodarsko na robu prepada stoječa Grčija, ki tudi ne more urediti svojih ožjih strankarskih razlik v nekomunističnem taboru, pritiska komunistov z ogromnim zaledjem ne bi mogla vzdržati. To ne bi pomenilo samo

spremembo strateške slike na Sredozemlju, marveč tudi v zahodni Evropi, istočasno pa tudi dvig komunističnega prestiža po vsem svetu.

Notranje politična sprememba v Grčiji, do katere je prišlo v zadnjih dneh, je po odločitvi Amerike, da praktično podpre Grčijo, več ali manj postranskega značaja. Tišči činitelj, v luči katerega lahko ocenjujemo bodoči razvoj na tem prostoru, je danes vsekakor pomoč Združenih držav.

Odločitev Sovjetske zveze, da izigra grško karto, je bila gotovo storjena ob neupoštevanju možnosti takšnega odgovora na njene načrte, do kakršnega je nato dejansko prišlo. Vprašanje je, ali je danes Sovjetska zveza odločena, da igra na to karto še dalje, ko po-

staja vedno bolj očitno, da se njeni izgledi iz dneva v dan zmanjšujejo. Njeno vztrajanje na začetki poti, ki jo propagandno danes ojačuje izjava Markosa, da bo najkasneje do 15. oktobra osnoval svojo vlado, kaže, da bo že iz prestižnih razlogov težko popustila. Morda bo z otvoritvijo novih žarišč, predvsem v Perziji, skušala najti taktični izhod iz položaja. Lahko pa se seveda zgodi, kot se je zgodilo v zgodovini že mnogo krat, ko je edec ali pa oba partnerja, ki sta si stala nasproti, izgubila nadzorstvo nad razvojem ter je ta razvoj sam, morda tudi proti volji enega ali drugega privedel do spopada. V tem primeru bi seveda prišlo do uresničenja napovedi, ki smo jo omenili v začetku.

T. L.

„Times“ o obsodbi Petkova in Furlana

London, 21. avgusta. — Današnji »Times« protestira proti smrtni obsodbi N. Petkova v Bolgariji in B. Furlana v Jugoslaviji ter pravi med drugim: »Nič ni bolj škodovalo ugledu novih vlad v vzhodni Evropi, kakor vtis, da hočejo te države žrtvovati zasnovano socialne pravičnosti v namene političnega preganjanja. Toda prav ta vtis se nam vzbuja ob načinu in izidu procesa proti Petkovu v Sofiji in dr. Furlanu v Ljubljani. Danes sta ta dva moža oba v ječi obsojena na smrt. Če bi bila ta dva obtožena znana kot sluge osovražnih sil ali na zločinskih glasu, bi njuna obsodba šla neopazno mimo nas. Toda Petkov in Furlan nista takšna človeka. Pri svoji obrambi je izjavil Furlan — in prav tako tudi Petkov — da je enostavno delal le v namene zakonite politične opozicije. Iz tega se nedvomno vidi, da je prija telstvo z zahodom v državah vzhodne Evrope potni list za sumničenja in samovoljne aretacije. Številni angleški ljudje, ki so poznali in spoštovali dr. Furlana, ko je kot begunec v Londonu med vojno zavarjal partizansko stvar, bodo več kot težko verjeli, da bi bil on kriv takšnih zločinov.

Ko je bil pred 14. leti sedanjí bolgarski ministrski predsednik Dimitrov rešen smrti v nacističnem koncentracijskem taborišču s prijateljskim prizadevanjem sočustvujočega sveta, je »Times« napisal sledeče besede: »Če je v Angliji kakšno čustvo, ki je močnejše od vseh drugih čustev, je to sovraštvo do preganjanja. Ni mogoče popisati gnusa, ki ga ljudstvo v naši državi čuti, če bi bil Dimitrov še za naprej zaprt.« Sklicujoč se na isto čustvo človečanstva in na ista načela pravičnosti, danes protestiramo proti smrtni obsodbi Nikole Petkova in dr. Furlana.

Dr. Furlan in Siro pomiloščena - dr. Nagode usmrčen

Iz ljubljanskih dnevnikov smo zvedeli, da sta bila dva izmed na smrt obsojenih v procesu proti Nagodedovi skupini pomiloščena na 20 let ječe, medtem ko je bila smrtna obsodba nad glavnim obtožencem, dr. Nagodetom, potrjena in 27. t. m. izvršena.

Izmed obeh pomiloščenih, ki sta se oba po »osvoboditvi« vrnila domov kot pripadnika Titovega pokreta, je bil ves čas procesa posebno dr. Furlan predmet tako sovražnih izpadov mladega javnega tožilca, kot jih je sposoben strasten poedinec samo takrat, kadar ima pred seboj človeka, kateri je — kot dr. Furlan — prenehal

biti poslušno orodje stvari, kateri tak fanatik služi. Skozi tožilčeva usta je prihajal do izraza ves zaničevalni bes do oseb, ki so spregledale ter jih je sedaj imel pred seboj na zatožni klopi kot izdajalce zločinske, a zanj nadvse važne stvari, za katero jih je hotel izkoristiti. Postopek proti njim je moral biti opomin in grožnja za vse morebitne bodoče primere. Zato se najbrže dr. Furlan nima zahvaliti za svojo rešitev kakšnemu občutku človekoljubja ali plemeniti hvaležnosti za v preteklosti storjene usluge, ki naj bi prevzel trdo srce njegovih sodnikov. Pač pa je taktično vodstvo procesa verjetno uvidelo, da bi prehuda usoda dr. Furlana preveč slabo odjeknila v krajih in krogih, kjer so trenutno še zainteresirani na obstoj čim širšega »sopotniškega kadra«, n. pr. v Trstu in Gorici.

Drugačen je primer dr. Nagode. Tu so imeli pred seboj premočnega, načelnega nasprotnika. Dr. Nagode je ostal zvest svojemu gledanju, čeprav so k levičarskemu prokomunističnemu pokretu drle množice konjunkturistov, med njimi celo razne sluge tujega velekapitala, s katerimi je imel dr. Nagode v preteklosti kot zagovornik interesov širokih množic zelo ostre gospodarsko-politične spore. In ko se je dr. Nagode ob priliki zasliševanja pred sodiščem pozval na trboveljske rudarje, se je morda prav spomnil na enega od teh primerov in čuden se mu je moral zardeti ta svet, na katerem se načelnost kaznuje in zaničuje, medtem ko se brez načelnost in petolizništvo plačuje, čeprav verjetno še ne spoštuje. Ko bi dr. Nagode ob srečanju spomnil trboveljske rudarje na to, verjetno pri njih še vedno živo preteklost, je bil v sebi lahko gotov za njihovo zadržanje in je zato lahko ponosno govoril. V kolikor je velik idealizem, poštenost in načelnost morda breme, potem je to edino breme, ki ga je dr. Nagode na sebi čutil.

To so vedeli in v njem videli tudi drugi. Množice ne privlačujejo hladni politični taktiki in računanji, temveč apostoli idej. Zato so tudi na romarskih poteh, kot je prisiljen priznati celo »Slovenski poročevalec«, množice trosile letake in vzkliale »Svoboda Nagodetu!« Dobro so vedele kdo je, kakšen je, kako je preстал ta leta preizkušnje, skozi katera je šel naš slovenski narod.

Vse to so vedeli tudi njegovi sodniki. Videli so v njem neupogljivo individualnost neoporečno idealne preteklosti, ki lahko postane nevarna, ker je čas in prilike niso in ne bodo upognile. Zato mora dr. Nagode iti! Vzklili »Svoboda Nagodetu!«, dejstvo, da je misel množice združena vprav z njegovim imenom, so ponovno potrdili njegovo smrtno obsodbo, a s tem tudi dokazali njegovo vrednost.

Dovolite jim materni jezik

Prevod iz „Patrie dal Friul“

Vasi furlanske Slovenije, posebno tiste iz čedadskega okraja, so morale trpeti mnogo udarcev pod fašistično vladno. Zakaj? Niso se puntale, mladeniči niso bežali pred naborno komisijo, niso imele dezertirjev, niso se upirale plačevati davkov in pošiljati otroke v šolo, niso dajale zatočišča tolpam roparjev, niso gojile koristolovstva in niso nikoli poznale mafije...

Toda prebivalci tistih vasi so govorili slovenski vsaj med seboj in južnjaki poslani sem gor, da bi jih vladali, jih niso razumeli: v tem tiči veleizdajniški zločin!

Ko je prišla osvobodilna, bi se morala ta muzika spremeniti zaradi svobode, demokracije in vsega drugega.

Pazite! Spremenilo se ni prav nič! Družina bivših titovcev, bivših fašističnih „republikancev“, fanatkov in tujscev, ki imajo kaj na duši, se je vsilila v te vasi - in dal Bog, da bi ne bilo tako - s pomočjo neke demokratične stranke, pod imenom neke dobrodelne organizacije za obrambo, ki jo ti člani onečasajo in z biagoslovom kakega duhovnika, ki ima nekaj vzroka živeti v strahu, so prevzeli fašistično dediščino z istimi metodami in z istimi nameni.

Ali pravijo, da hočejo biti priključeni k jugoslaviji prebivalci furlanske Slovenije? Ne! So komunisti, Titovci? Manj kakor Furlani iz Latisane. So jezni na Italijo? Nobeden ne more tega reči! Zakaj se torej ti nepravni ozopovci zaganjajo proti njim? Zakaj jih ne pustijo prepevati njihove lepe narodne pesmi v gostilni in njihove pobožne pesmi v cerkvi? Zakaj dvigajo hudičev prah proti kakemu duhovniku, če pridiga in jih izpoveduje v njihovem jeziku? Mogoče je domovina v nevarnosti, če nekaj tisoč ljudi ne govori toskanščine!

Šli smo na lice mesta, da bi videli, kako stoji stvari, ker časopisom in klepetanju je malo kaj verjeti. Moški, izvemši nekaj starih, razumejo furlanski in več ali manj ga tudi govorijo; toda furlanščina ni italijansko. Ženske, posebno v nekaterih vaseh, ne razumejo niti italijanščine niti furlanščine. Otroci in mladeniči so se naučili italijanščino v javni šoli ali pri vojaki; toda skoro noben preprost človek ne more slediti dobro količnik težkemu in zavitemu govoru v italijanščini, kakor n. pr. tistim, ki jih mora držati duhovnik na prižnici. Torej, ali morajo zaradi muhavosti in trmoglavosti par tujih nasilnežev ostati ti ljudje brez verskega nauka, če ga hočejo imeti?

Zgodi se pa, da se s to „štirijo“ italijanskih pridig prijeti marsikaj lepega. Čujte to. Pred nekaj časa je šel škof birmat v neko vas in po končani birmi, kakor po navadi, je držal nagovor botrom ter večkrat ponavljal besede „il rito“ (obred op. ur.), „questo bel rito“ (ta lepi obred), „il solenne rito“ (slovesni obred)... In ljudstvo se je čudno spogledovalo in zadrževalo smeh. Seveda, ker tista beseda, po slovensko pomeni „tisti del, kjer hrbet spremeni ime“!

Zgodi se torej, da se zadeva je-

zika spremeni v smešnost zaradi italijanske inteligentnosti.

Na drugi strani pa so Slovenci trdi, predno se zganejo, toda tudi trdi, da bi se vdali. Se niso vdali niti najmanj tekom dvajsetih let fašističnega nasilja in se ne vda niti pod nasiljem sedanjega postfašizma. In jutri bo imela furlanska avtonomna dežela vso korist, če jih ne bo preveč dražila, če jih pusti pri njihovem, če bo spoštovala te najnovejše svoboščine in zahteve. In prav za prav kaj nas to stane? Kaj izgubimo mi? Kaj nam delajo slabega, če govorijo jezik svojih očetov?

„Hlevsko govorenje“

Koncem julija je bila zaslushevalna dvorana ameriškega poslanskega odbora za protiameriško delovanje natrpna. Pred odborom je sedel bivši član sovjetske nakupovalne komisije v Združenih državah Viktor Kravčenko, da poda poročilo o izkušnjah, ki jih je doživel v sovjetski vladi (bil je namreč tudi njen član) o sovjetskem zarotništvu v Združenih državah.

Viktor Kravčenko je bil že dobrih deset let razočaran nad Sovjetsko zvezo. Ko je leta 1944, po stiku z ameriško demokracijo njegovo razočaranje še bolj narastlo, je podal ostavko na mesto v omenjeni komisiji in razgalil mahinacije sovjetske vlade. Na vprašanje, zakaj se je odločil za to korak, je odgovoril s stavkom, ki je postal nato tudi naslov njegove senzacionalne knjige: »Izbral sem svobodo«.

Njegove glavne ugotovitve so bile:

— »Na vsakega odgovornega predstavnika sovjetske vlade v Združenih državah je treba gledati kot na gospodarskega ali političnega vohuna.« — Nihče ne pride iz Sovjetske zveze »brez posebne naloge, ki se nanaša na zbiranje tajnih dokumentov.« — Videl je metalurškega inženirja po imenu Kimuškina, doktorja tehnične znanosti pri sovjetski nakupovalni komisiji, ki je zbral »ogromno zaupnega materiala, tičočega se ameriške letalske industrije«. Sovjeti so zbrali enake

informacije o ameriških podmornicah. — »Noro in nevarno« je podcenjevati Sovjete ter misliti, da so nesposobni izdelati atomsko bombo. Sovjetske trditve, da so dr. Petra L. Kapitza, enega izmed vodilnih znanstvenikov, vrgli v koncentracijsko taborišče, je ravno takšna »sovjetska potegavščina«, kot je bil domnevni razpust Kominterne leta 1943. — Sovjetski razorožitveni načrti so neiskreni ter samo »igra za pridobivanje časa«. — Če bi se Stalinu kar koli zgodilo, bi prevzel vse Molotov. »Na pozornico bi prišli drugi igralci, predstava bi se pa nadaljevala. Redkvice ni slajša od peteršilja.« — Sojotniki so nevarnejši od članov komunistične stranke, ker se Američani pred njimi dovolj ne pazijo. Maršal Field, izdajatelj »The Chicago Sun« in newyorški časopis PM »je nevarnejši in zadaja Ameriki več nevšečnosti kot 30% komunistov, ki veste kaj delajo«.

Field je smešil Kravčenkove obtožbe in izjavil, da ne zasluži nikakega odgovora. Uradna sovjetska reakcija na njegovo pričevanje pa je bila značilna. Sovjetski delegat pri Združenih narodih Andrej A. Gromiko, je napisal tole izjavo: »Kadar pes nima nobenega dela, si liže... Včasih to privabi gledalce.« Sovjetsko veleposlaništvo je sporočilo: »Takšni ljudje so izdajalci od početka do

kraja.«

Kravčenko, ki je že itak v strahu, je bila ta grožnja dovolj jasna. Naslednjega dne se je pojavil pred parlamentnim sodnim pododborom ter zaprosil za odobritev ameriškega državljanstva. »Ponoči zaradi skrbi ne morem spati. Izgubil sem ženo, izgubil sem očeta, izgubil sem brata, izgubil sem domovino. Bolan sem in prosim vas, da razumete moj položaj in mi pomagajte.«

Tako je v kratkem opisala to tragično zanimivo zgodbo znana ameriška tedenska revija »Newsweek«, v svoji izdaji od 4. avgusta.

Dne 18. avgusta pa je ista revija priobčila pod naslovom »Hlevsko govorenje« pismo Viktorja Kravčenka kot odgovor na zgoraj omenjeno Gromikovo označitev bivšega sovjetskega predstavnika. Kravčenko pravi dobesedno: »V številki z dne 4. avgusta ste objavili mojo fotografijo in članek o mojih izpovedih pred odborom za protiameriško delovanje, na katere je gospod Andrej Gromiko, ki zastopa Sovjetsko zvezo pri Združenih narodih, reagiral takole:

»Kadar pes nima nobenega dela, si liže... Včasih to privabi gledalce... Ni treba izgubljati mnogo besed, da takšna izjava gospoda Gromika spet kaže, da je dobil svojo vzgojo v hlevih. Če pa ste že objavili izjavo gospoda Gromika, vsekakor niste še objavili mojega odgovora nanjo... Oblika te izjave in njena vsebina je vredna prosvitljene diplomatskega predstavnika sovjetske vlade in predstavnika Anglije, Amerike in Francije pri Združenih narodih so lahko poznosni na kulturo in obnašanje svojega kolega... Rad bi omenil, da dela pes to, kar opisuje gospod Gromiko, pač za svojo zabavo. Gospod Gromiko pa, da ostane varen in na krmilu ter da je povsede Kremlju, je prisiljen delati to, kar dela pes v prislovcu samega sebi, vsem članom Politbiroja. Ker pa je članov Politbiroja (visokega sovjetskega sveta) štiriinajst, mora biti gospod Gromiko zelo zaposlen. Razumem, da oblika moje-

„Nasprotja v obrambi“

Pod tem naslovom podaja »Slovenski Poročevalec« z dne 22. avgusta nekaj epilog k procesu Nagode, Furlan in tov. Nikakor ni zadovoljen z zagovorniki. Citira najprej iz Kardeljevega ljubljanskega govora: »Tam (na zatožni klopi) je torej sedelo golo, prodano izdajstvo v tuji službi« in nato nadaljuje: »Res, to so spoznali vsi, ki so v razpravi dvorani ali po časopisih zasledovali proces. Vsi, — samo del branilcev, ko da nima nobene druge naloge, razen edino te, da porabi še to priliko za to, da se izjavi za prodano izdajstvo v tuji službi. Peščica podlih zločincev je sedela na zatožni klopi in vse naše ljudstvo je spoznalo njihovo delo, o njem razpravljalo ter je svoja spoznanja in svojo voljo izražalo v resolucijah sodišču... Treba je poudarjati, da ima ljudstvo interese in pravico zahtevati, da spozna podrobno krivdo in način dela svojih sovražnikov in da nima nihče pravice, da resnico zakriva. Tudi obramba ne!«

Članek imenuje delo branilcev »ne samo nepravilno, ampak naravnost škodljivo in nedopustno«. Edino eno so branilci pravilno poudarjali, namreč, »da je naloga branilcev, sodišča in javnega tožila, da v vsaki zadevi iščejo in najdejo materialno resnico«.

Toda kako so se branilci držali tega načela? Kljub temu, da ob ogromnem številu predloženih dokazov za krivdo vsakega poedince in ob priznanjih in izjavah obtožencev samih ni bilo nobenega dvoma o krivdi vsakega posameznika, je obramba vse svoje napore usmerila na to, da bi mi-mo obtožnice... dokazova-

ga odgovora ni zelo dostojna, toda prisiljen sem bil odgovoriti na tak način: prvič, ker me je gospod Gromiko k temu prisilil, drugič pa — in lahko mi verjamete — gospod Gromiko ne more razumeti drugače govorice. Kar se tiče mene osebno, se moram čitateljem opravičiti, da sem odgovoril v takšni obliki...

la, da so obtoženci sem ter tja napravili vendar nekaj pozitivnega. Branilci niso postavili niti enega vprašanja, ki bi pripomoglo k pojasnitvi obtožbe in se sploh niso dotaknili ogromnega obsežnega materiala. »Tako jim je preostajala samo še pot zavijanja in prikrievanja resnice, pot, ki so se je v obilni meri poslužili in ki je vredna vse obsodbe.«

»Zagovorniki so nadalje skušali zmanjševati pomen zločinskih nakan obtožencev. Niso mogli zanikati jasnih dokazov, hoteli so jih omalovaževati.« »Obramba je nadalje zmanjševala pomen obtožnice s poudarkom, da svojih naklepov obtoženci niso izvršili. Postavljala je torej stvari tako, ko da bi bili obtoženci zreli za sodišče šele takrat, kadar bi izvedli svoje zločinske naklepe...«

»Del branilcev svojega poklica na tem procesu ni vršil v interesu ljudstva in države, vršil ga je na liniji obtožencev.«

To so glavne misli ljubljanskega člankarja. Možno je še precej jasen: Obsojanje vreden je branilec, ki ne trobi v isti rog kakor javni tožilec s svojo obtožnico ter ljudstvo s svojimi resolucijami, ampak nasprotno skuša pobijati obtožbo, posuvarja razbremenilne okolnosti, podčrtava pozitivna dela obtožencev, skratka dokazuje in razlaga, da hudič ni tako črn, kakor ga slika javni tožilec.

Tja! To je bilo nekdanje. Nekdanje je že veljalo načelo, da mora sodnik slišati »oba zvona«, če hoče pravično soditi. Toda to načelo je že staro nekaj tisoč let, je torej nazadnjaško, starokopitno, reakcionarno. Gospodje ali tovariši branilci so pozabili, da živimo v letu Gospodovem 1947 in beli Ljubljani in da je ljudstvo, tisto mogočno ljudstvo, ki spontano pošilja sodišču ukazane resolucije, s tako staro šaro enkrat za vselej pomelo! Danes se pravica drugače deli. Dovolj je en sam zvon, a tega zvoni edino in izključno tovariš javni tožilec; zagovorniki smejo samo malo priblingljati, a ljudstvo pritrkuje s svojimi

SILVO K.:

• OPOLNOČNI DVOGOVOR •

Inženir Strmolec, uslužben pri Javnih delih, se je zbudil sredi noči.

Molk in tema in bridka osamelost.

Roke so mu ležale ob životu. Čutil je v njih vsako žilico. Glava se mu je na mah zbistrila do bolečine. Razločno je slišal, kako zunaj dežuje. Preden je šel v posteljo, je na dušek izpil dva kozarca močnega vina. Spanec je potem prišel v rahli omami. Zdal ga je več ni bilo nikjer - in ob tem spoznanju je Strmolec stisnil ustne.

»Salve, mučenik tega časa!«

Popolnoma jasno je čul pozdrav — in se niti ni zdrnil. Od kod so prišle te besede? Ali od mize? Ali izza vrat? Ali sloni kdo pri nočni omarici? Ali sedi na postelji in strmi vanj? Bolj s srcem nego z ušmi je odgovoril:

»Salve... salve... sobesednik v mojih samotnih urah...«

Bilo je vse tiho. Slaboten odsvit električne luči s srede vasi je ležal na oknu negibno.

»Nocoj bi se rad temeljito pogovoril s tabo, Strmolec.« je rekel glas blizu njega. »Govoriva naravnost!«

Strmolec je zamižal in zbral misli. Treba bo odgovarjati enoumno in naglo.

»Danes dopoldne si bil v Trstu in si videl, kako odvažajo tanke in jih vkrcujejo. V pristanišču se pripravljala na odhod velik prekoceanski parnik z vkrcanimi vojaki. Svet se ureja, prehaja v mirno življenje. Kaj misliš storiti ti? V zmedenem povojnem času si ob stal tu: blizu domovine in blizu tujine — in vendar daleč od obojega.«

»Zakaj si mi zastavljal prav to vprašanje?«

»Najbolj se ga bojiš, vem. Od njega zavisi tvoje življenje; ne samo tvoje: še štirih drugih. Da si sam, bi bilo več poguma in sonca v tebi. Šel bi iz tega kraja — kamorkoli, povsod bi se ti odpiral svet.«

»Strašno tiho je bilo v sobi — tako da je Strmolec razločno slišal žepno uro, ki je tikataka v predalčku nočne omarice.«

»Za tisti pogum, za tisto sonce bi moral biti mlajši, manj izkušen, manj utrujen!« je vzdihnil.

»Domovina te potrebuje, domovina te kliče nazaj. Grobovi tvojih dragih so tam, tvoji najbližji živijo tam in hrepenijo po tebi.«

»Tudi jaz je potrebuje; tudi jaz jo kličem — domovino! Ali te, kakršna je zdaj, ne spoznam več. Ali sem se ji jaz odtujil ali se je

odtujila ona meni?«

»Spreminja se človek; domovina ostaja, kakršna je bila.«

»Da: ostajajo gore in griči in vinogradi, polja in doline, reke in studenci in jezera, mesteca, trgi in vasi, gozdovi in samotne domačije. Ali vsemu temu daje smisel in vrednost in lepoto človek. Tega človeka, ki je tam, jaz poznam po tem, kaj danes govori, kaj piše, kaj dela. Ta človek mi je postal tu. Z njim ne bi imel o čem govoriti.«

»Oba ljubita isto domovino in ji hočeta z vsemi močmi pomagati, da se rane, ki jih je vsekala dolgotrajna vojna, čimprej zacelijo. Ali se pri tem delu ne bi mogla srečati?«

»Bojim se, da ne. Njegova govorica je meni postala nerazumljiva. Res da izgovarja besede, ki nauji jih je oba naučila ista mati; toda on jih umeva čisto drugače ko jaz. Že zaradi ene same besede se lahko spreva in spopadeva. Ti veš, katera je tista najkrivičnejša beseda.«

»Vem: to je beseda izdajalec. Ali pa ti ni dovolj, da se sam čutiš mirnega, ker veš, da je ne zaslužiš?«

»Mnogo je to, ali dovolj ni. Kajti zavoljo te krivične besede je moralo umreti preveč ljudi, preveč je bilo obojinih na ječo in druge kazni. Jaz nisem med tistimi. Jaz sem med temi, ki se jih ta beseda, ta psovka, drži ko pljunek.«

»Vihar časa ga bo posušil in odpihlil. Ljudje, ki so te z njim oneslašali, se bodo postarali in spametovali. Ko se bodo strasti unesle, boš častnejši nego oni.«

Strmolec se je zamislil. Strmel je v črni strop, potem je rekel trpko: »Ne morem ti verjeti. Ne morem! Kar so stari govorili iz strasti, to bodo mladi ponavljali iz naučenosti.«

Sobesednik je zdaj molčal dolgo, kakor bi iskal nove poti, po kateri naj se inženirju približa.

»Gorko je tvoje mlado telo. Roke hrepenče ležijo na odeji. Nekdaj nisi bil sam; nekdanj nisi tako dušil krvi.«

»Marec je v deželi — suši zemljo, budi hrstje in cvetje —«

»Gorko je njeno mlado telo — rodilo je trikrat, rodilo bi lahko še petkrat. Njene roke hrepenče ležijo na odeji. Nekdaj ni bila sama. Njena glava je počivala na tvoji desnici. Vsrkaval si vonjavo njenih las, grel si ji hrbet s prsmi in z naročjem. Tvoja tevilica je topla ležala na njenih polnih prsih — na neizčrpnih vrelih mladega življenja. Zdal je marec v deželi, tudi ona ga čuti. Sepetaje te kliče po imenu, išče te ob sebi. Potem, ko spozna, kako brez moči tone v vročih mislih in predstavah, se zdrzne. Prižge luč na nočni omarici. Tam stoji tvoja slika — vedno enako hladna in tiha, tisočkrat poljubljena v teh dveh letih. Vstane iz postelje in gre k malim trem, ki spijo

ko angelci in sanjajo o tem, kar jim je pred spanjem lepega pravila o tebi. Sklanja se nad nje in jih poljublja drugega za drugim. Pri tem jih počepetajo v lica njeni temni lasje — in malčki se v snu nasmehnejo. Ta nasmeh ji prinese mir. Vrne se v posteljo in zaspi. Ali prihodnja noč bo vse prav tako —«

»Zakaj mi to govoriš!« ga je Strmolec nestrno prekinil. »Zakaj me mučiš!« Prekrižal je roke pod glavo in nejevoljno poslušal glas, ki je govoril v temi.

»Vrni se k njim, ki so tvoji in moraš zanje skrbeti. Ne puščaj jih samih, da v hrepenenju po tebi ne obnemorejo. Malčki te potrebujejo, čas je, da jih začneš vzgajati. Žena je utrjena od njih življenja; ti pa samevaš tu in se greniš ob misli, da od njih zdrave rasti nimaš niti kapljice veselja in smeha.«

Strmolec je živčno spačil ustne in takoj odgovoril:

»Ko sem tu, lahko skrbim zanje. Pritrjujem si in jim pošiljam, kakor morem.«

»To ne bo mogoče vedno. Njih potrebe so vsak dan večje. In kaj bo potem? Vrni se!«

Strmolec je odgovoril tiše: »Sklenil sem bil že sam — ne po pameti, marveč po srcu — da se vrnem; saj veš, kaj mi je takrat sporočila.«

»Da: napisala je, da se rajši več nikdar ne snide s tabo, kakor pa da bi ti hiral za zamreženimi okni

in bi ona dan na dan trepetala za tvoje življenje, zavedajoč se, da trpiš po nedolžnem. Ali čas se je odtlej spremenil. Veš, da je razglašena amnestija.«

»Vem!« je vzklíknil Strmolec. »A jaz je ne potrebujem, ker nisem nikak hudodelec. Sicer pa ji niti ne verjamem! Svoboda je samo ena! In ta je zame zdaj tu. Če jo izgubim enkrat, jo izgubim za vselej.«

»Prečno gledaš. Tudi oni so ljudje. Tudi oni so trpeli in še kako! Bili pa so nenklonljivi, trdno so verovali v svoj prav, v svojo zmago — in so zmagali. Vedno so vedeli, kaj hočejo. Ne moreš jim odrekat idealizma.«

»Ne odrekam jim ga — nasprotno, moral bi posnemati njih žilavost. Toda — ne govoriva o tem: preblizu so še vojna leta, presveči so grobovi, preveč je — ah, kaj bi! O tem bodo govorili in pisali mlajši. Sodili bodo pravičnejše nego mi, ki nam sodbo narekuje čustvo.«

»Poglej: leta in leta si se trudil po šolah in stradal. Ko si doštudiral in se ti je začelo sončno življenje v lastni družini, je prišla dolga vojna in z njo vse, kar je hudega. Pa je tudi vojna minila. Ali vesleju tistih dni se je pridružila grenka skrb. Z nahrbtnikom si zapustil dom in si se komaj upal ozreti na okno, kjer so ti žena in otroci mahali. Blagor vam, kar ste tedaj vsi mislili, da greš le na majski izlet na Koroško!«

(Nadaljevanje)

„Nasprotja v obrambi“

(Nadaljevanje s tretje strani)

mi resolucijami. Ni vrag, da potem sodišče ne bo našlo prave sodbe, ki bo spet nov temelj »za boljše življenje in srečnejšo bodočnost«.

Prav ima ljubljanski član kar! Samo na eno je pozabil: Tudi označbe »sodnik«, »sodišče«, »sodba« itd. so zastarele. Proč s staro šaro! Napravimo tudi tu korak naprej, imenujmo te stvari pravilno, kakor zaslužijo: Proč torej s sodniki, sodišči in sodbami! Sedaj veljajo samo še: Obsodniki, Obsodišča in Obsodbe! Če bo treba, bo ljudstvo že poslalo topogledne resolucije.

Kako je že dejal Prešeren? »Oj, zlati vek zdaj Muzam kranjskim pride« ...

Preskrba področja A

Na tiskovni konferenci, katere so se udeležili krajevni in tuji novinarji, je načelnik načrta Združenih držav za pomoč Trstu in videmski pokrajini Stanley Sommer izjavil, da je v Trstu dovolj žita za preskrbo do srede oktobra ter dovolj premoga za proizvodnjo plina in za industrijsko uporabo do srede septembra. Pri obrazložitvi načrta za pomoč je načelnik Sommer izjavil, da temelji načrt za pomoč tržaškemu področju in videmski pokrajini na prvotnem načrtu Združenih narodov, ki so ga izdelali meseca tebruarja kot nadomestilo za ukinjeno delovanje ustanove UNRRA. Združene države so k delovanju UNRRA prispevale 322 milijonov dolarjev ali 57 odstotkov vseh stroškov. Tudi druge države bodo sodelovale pri izvažanju tega novega načrta, zaradi česar so Združene države že stopile v stik z njimi. Vsaka oseba, ki biva na področju »A« Julijske krajine ali na področju videmske pokrajine ter ima živilsko nakaznico, bo uživala pravico do teh živil, ki jih bodo razdeljevali brez razlike na narodnost, vero ali politično mišljenje prebivalcev. »Dejali so mi, je nadaljeval načelnik Sommer, »da sedanjí ustroj racionaliziranja živil ni zadovoljiv in da je edina pomanjkljivost nezadovoljiv dotok dobav. Lahko izjavim, da je sedaj položaj, kar se tiče dobav, resnično najboljši. Prednost pri dobavah so dali naslednjim vrstam blaga: žitu, premogu, maslačom, sušeni zelenjavi, konzerviranemu mesu in mleku. Pri konferenci je načelnik Sommer poudaril, da so Združene države poslale vso to pomoč brezplačno, da pa je ne bodo brezplačno razdeljevali, ker bi to slabo vplivalo na gospodarske razmere področja. Vendar pa bodo to blago prodajali samo za kritje stroškov prevoza, iztovorjenja in razdeljevanja. Cene bodo približno na sedanji višini cen v Italiji. Sladkorja, petroleja, jedilnega in strojnega olja ne bodo uvažali na to področje na podlagi načrta za pomoč, ker so sklenili sporazume za zadostno preskrbo tega blaga s Češkoslovaško in Italijo. Denar, ki ga bodo prejeli iz izkupička te prodaje, bodo vložili v posebne fondе in jih uporabili v dobrodelne namene v področju, n. pr. za šolske kuhinje, za bolnišnice in dobrodelne zavode. Načelnik Sommer je pozval tisk, naj predloži ZVU načrte za pomožne akcije, pri čemer je treba navesti vse podrobnosti, n. pr. število ljudi in višino predvidenih stroškov. Predlagali so na konferenci, naj bi prišlo kmalu do konference, ki bi priporočila uporabo tržaškega pristanišča za vse dobave pomoči Avstriji. Trenutno gredo vse te pošiljke preko nemškega pristanišča Bremenhaven. Načelnik Sommer je poudaril, da se z vsemi silami prizadeva, da bi prišlo do teh sprememb. Izrazil je upanje, da bodo dobave za Avstrijo v kratkem šle preko Trsta.

Prispevki za tiskovni sklad „Demokracije“

Zadovoljen, da je bil Janko Prgonu iz Bodreža „birman“ 630.— lir; možak iz Anhovega za pravično Jugoslavijo 150.— lir.

Prav iskrena hvala!

„Resnica o zadrugi v Rojskem“

Trgovska konkurenca

Pod tem naslovom je »Primorski dnevnik« od 9. avgusta priobčil hud izpad proti nekaterim trgovcem iz Kojškega, katere obdolžuje, da so krivi, ker je guverner kapetan Leatham prepovedal delovati tako zvani nabavno-prodajni zadrugi, ki so jo bili komunistični elementi s pritiskom ustanovili in po svoje z njo obratovali. Vsi bi se namreč morali posluževati samo njihove zadruge. Zadruga — so trdili — služi ljudstvu, zato proč z domačimi trgovci, sleparji in oderuhi. V resnici pa je zadruga služila samo komunističnim koristim in ljudstvo ni imelo pri njej prav nobenega dgibička. Res je samo, da so se proti njej vsi pritoževali, zlasti pa njeni prisiljeni člani.

Nastopi g. guv. kap. Leatham

Stvar je gotovo prišla na uho g. guvernerju, kateri ne napravi odločnega koraka, če se prej ne prepriča, da so vzroki jasni in dokazi zadostni. Odslovil je v Kojškem občinskega tajnika in nekaj drugih uradnikov, ker se je občinstvo pritoževalo radi netočnosti pri uradovanju in šepetalu o zvezah s komunističnimi elementi. Iz urada za prehrano je odslovil vodjo Ludvika Brešana iz Podgora, komunisto od leta 1944, (ki je leta 1918 raje čepel v ujetništvu v Italiji nego stopil v bataljone jugoslovanskih prostovoljcev, ko je domovina klicala).

»Primorski dnevnik« od 9. avgusta se zaradi zadruge zaganja proti nekaterim domačim trgovcem in jim strupeno očita, da so bili fašisti, belogardisti, četniki itd. ter lepo prosi g. guvernerja, naj verjame njemu, in zopet dovoli delovanje zadrugi, »saj si bo s tem rešil svojo čast in pridobil spet pri ljudstvu ugled in spoštovanje, ki ga zasluži vsak pošten demokrat«. Dvomimo, da je gospodu guvernerju kaj na tem, da bi nesel s seboj v kovček, ko se vrne domov, nekaj na tak način ponudene »časti« in »spet pri ljudstvu pridobljenega ugleda in spoštovanja«.

Kdo je podpiral fašizem?

Tudi ne vemo ali so bili obdolženi trgovci res fašisti, belogardisti in četniki, eden od njih, g. Dornik, pa celo »vzoren in zaupen pajdaš financarjev in kvesture ve marsikaj o smrti fašistične ne žrtve tov. Maraža Pavla, ki so ga na Njivicah pri Kojškem 26. 7. 1942 ustrelili kvesturini. O tej smrti vemo vsi, da so kvesturini streljali za Maražem Pavlom, ker je pred njimi bežal, in so ga zamenjali z njegovim bratom, katerega so ravno iskali. To tudi vemo, da je komunistična OF prav rada prejela mnogo podpore od vseh imenovanih trgovcev in da bi se jih sedaj komunistična zadruga rada otrsela samo zaradi konkurence in koristi. Za časa fašizma so morali nositi vsi obrtniki črno srajco, v komunistični OF morajo nositi pa rdečo in poleg tega še prenašati žalitve, obrekovanja in preganjanje! Toda nas zanima prava resnica o zadrugi v Kojškem« in kje se skrivajo tisti, ki so fašizmu res pomagali, ne da bi bili primorani. In ugotavljamo, da je bil župnik Ferjančič edini duhovnik v slovenskih Brdih, ki je učil slovenske šolske otroke veronauk v italijanski. Poleg tega je zopet on edini uvedel italijanske pridige v cerkvi. In njegova narodna zavest je šla celo tako daleč, da je sam za-prosil, naj mu spremenijo priimek v »Ferianik«.

Kako je »tovariš« Dornik iz Gabrij pri Slovencu pomagal fašistom, vemo že iz poročila, ki ga je lani priobčil »Primorski Slovesnik«, zato tega ne bomo

ponavljali. Oba, Ferjančič in Domenis, sta igrala veliko vlogo pri zadrugi!

Kje je dobiček zadruge iz leta 1945?

Zdaj pa še nekaj. Leta 1945, je tudi delovala v Brdih zadruga, ki je prisilila kmete, da so ji prodajali sadje po zelo nizki ceni. V nekaj tednih je zaslužila dva milijona in pol lir, ki bi se morale razdeliti med kmete, ki so dajali sadje. Pa ni nobeden prejel niti facka!

»Tovariši« voditelji zadruga, povejte, kam ste spravili dva in pol milijona lir briških kmetov? Za danes bo menda zadostovalo. Po potrebi pa še kaj več.

Nekaj Bricev.

Vesti s Tržaškega

Protestna stavka

Komunistični delavci v delavnicah Jadranskih združenih ladijedenic v Trzinu so stavkali zaradi napada na komunističnega poslanca Pratolongo. Protestirali so tudi proti nadzorstvu v delavnicah, katerega namen je preprečiti odnosa-nje orodja in materiala. Protest zaradi napada na poslanca italijanskega parlamenta je popolnoma razumljiv in na mestu, samo čudno se nam zdi, da komunisti istočasno odobravajo in proslavljajo napade svojih pristavev na nekomuniste, ki se pogostoma končajo z mnogo hujšimi, če ne že s smrtnimi posledicami. Če bi komunisti hoteli narediti red tam, kjer so popolni gospodarji, n. pr. v področju »B«, bi jim mogoče še verjeli, ako trdijo, da so proti nasilju v političnem življenju, tako pa upravičeno sumimo v njihovo iskrenost.

Gladovna stavka bolnikov

Bolniki v oddelku za jetične v bolnišnici pri Sv. Ivanu so začeli z gladovno stavko v protest proti slabi hrani. Vendar pa so tudi druge okolnosti v tem oddelku takšne, da povzročajo nezadovoljstvo ne samo med bolniki, temveč tudi v širših krogih. Predvsem je poslopje in okoliška popolnoma neprimer-na za takšno ustanovo. Dolžnost poklicanih činiteljev bi bila, da čimprej najdejo za ta oddelk primernejši prostor.

Paketi živil za upokojeence

Visoki komisar za prehrano je izročil Sepralu pakete živil ustanove »Dodatna živila«, ki naj bi jih razdelili med upokojeence. Živilski paket vsebuje kilogram testenin, pol kilograma masti in pol kilograma sladkorja. Razdelitev paketov se je začela pri prodajalnih ustanovah »Provida« ter bo trajala do 31. t. m. Cena paketa znaša 380 lir ter se dobi proti odrezku »24 C« živilske nakaznice, ki imajo rdeče kroge.

Skupna obramba Amerike

Na panameriški konferenci v Rio de Janeiro so dosegli popoln sporazum glede skupne obrambe zapadne poloble, vključno ozemlje okoli severnega in južnega tečaja. Predsednik Truman se je podal na pot v Rio de Janeiro, kjer bo na panameriški konferenci prečital poslanico.

ZAHVALA

»Primorski dnevnik« z dne 27. avgusta t. l. je v članku »Demokratska fronta je trn v peti italijanski monarhošovinistični reakciji«, s katerim odgovarja listu »Messaggero Veneto«, napisal tudi tole:

»Pribijamo le to, da nam je izpod časti, ko nas pisun istoveti s »Slovensko demokratsko zvezo«, ko pravi, da smo vsi na eni in isti liniji protitalijanstva ...«

»Primorskemu dnevniku« se za ta »dostojni« popravek iskreno zahvaljujemo, ker je s tem opravil delo, ki bi ga morali sicer storiti mi. Nikakor vam namreč nečemo pomagati nositi težkih grehov proti narodu, ki vam bremenijo vest.

ponavljali. Oba, Ferjančič in Domenis, sta igrala veliko vlogo pri zadrugi!

Kje je dobiček zadruga iz leta 1945?

Zdaj pa še nekaj. Leta 1945, je tudi delovala v Brdih zadruga, ki je prisilila kmete, da so ji prodajali sadje po zelo nizki ceni. V nekaj tednih je zaslužila dva milijona in pol lir, ki bi se morale razdeliti med kmete, ki so dajali sadje. Pa ni nobeden prejel niti facka!

»Tovariši« voditelji zadruga, povejte, kam ste spravili dva in pol milijona lir briških kmetov? Za danes bo menda zadostovalo. Po potrebi pa še kaj več.

Nekaj Bricev.

Stanovanjsko vprašanje

Težava, ki tare mnogo prebivalcev Trsta, je pomanjkanje stanovanj. Oddelek javnih del je na nekaterih koncih mesta gradil stanovanjske hiše in kolonije, vendar je vzbudila veliko nevoljo vest, da bodo nova stanovanja, ki so neposredno pred dogotovitvijo, rekvirirana za zavezniške družine, ki so že ali še pridejo v Trst. Ogorčeni protesti tukajšnjega časopisja so vplivali, da je obveščevalni urad za Julijsko krajino izdal naslednjo izjavo: »Članki, ki so se nedavno pojavili v tisku in trdijo, da bodo nekatere izmed 265 hiš, ki jih trenutno gradijo na področju Sv. Sobote, rekvirirali, so popolnoma neresnične. Zavezniške vojaške oblasti ne bodo rekvirirale nobene izmed omenjenih hiš«. Z veseljem pozdravljamo to vest, ki daje mnogim Tržačanom brez stanovanj vsaj majhno upanje, da bi mogli priti pod streho.

Dobave premoga

Pretekli teden so v tržaškem pristanišču raztovorili dve ladji ameriškega premoga za industrijsko uporabo na področju »A« in v videmski pokrajini. Poleg tega pričakujejo še v najkrajšem času prihod dveh ladij na poti iz Združenih držav. Premog je kupila italijanska vlada, nakazilo za to področje in tukajšnjo uporabo pa je uredila ZVU. Ameriško odposlanstvo za pomoč tujni bo poslalo na to področje do konca tega leta 100.000 ton premoga v vrednosti 2.500.000 dolarjev za industrijsko uporabo.

Še javna dela

Obveščevalni urad za Julijsko krajino sporoča, da je bil razrešen svojih dolžnosti kot glavni inženir na tehničnem oddelku inž. Carlo Luppi, ker je na tem mestu moral vedeti za nedavne nerednosti na oddelku za javna dela. To ga onesposoblja za nadaljnje izvrševanje te službe. Na njegovo mesto so imenovali inž. Giuseppe Ferrazzija.

Vesti z Goriškega

Župnik Ivan Pišot — zaprt

V noči 19. t. m. so aretirali v Vrhpolju v Vipavski dolini tamošnjega župnika g. Jankota Pišota in ga odpeljali v zapore v Ajdovščini. Kaj je nesrečnik zakrivil, ne vemo? Gotovo bo dolga vrsta pregreh in kaznivih dejanj, ki mu jih bodo natrpali. Mi poznamo g. župnika samo kot poštenega, zavednega Slovence, ki je moral radi tega pod fašizmom marsikaj pretrpeti.

Gorica

Politični kaznjenci v goriških zaporih so se poslužili gladovne stavke, ker so s tem hoteli doseči raztegnitev amnestije, ki velja v Italiji za politične zločince, tudi na cono A. V torek 26. t. m. so stavko končali, ne da bi kaj dosegli.

Sv. Križ pri Trstu

Pretekli teden so tržaški dnevniški prinesli vest o nekem šolskem incidentu v naši vasi. Stvar se je odigrala tako. Tukajšnje komunistično učiteljstvo je nahujskalo vsake komunistkinje proti neki novi učiteljici, ki bi morala držati otrokom poletne tečaje. Zbralo se je nekaj vsake ženskarije pred šolo. Do učiteljice so poslane delegatkinje, ki je izrazila željo »ljudstva«, naj pobere šila in kopita, ker ne mara, da bi naše »pionirke« zastrupljale z nepolitičnim učenjem učiteljica, ki nima izkaznice SIAU. Mlada učiteljica se je takoj vdala in namesto k policiji, katere je v vasi dovolj in ki bi najbrže takoj postavila stvari na svoje mesto, je odšla se razjokati k šolskemu voditelju Danilu Maverju, ki pozna vsa taka »ljudska gibanja« v naši vasi. Učiteljci so odvzeli ključke in jo pri odhodu obmetavali s kamenjem.

Bil bi že čas, da ne samo šolska, nego tudi politična oblast stopi malo na prste, posebno učiteljem, katere ona plača; ker če danes naša vasa slovi kot neka komunistična »trdnjava«, (hvala Bogu, to je samo sloves, resnična slika je drugačna), zasluža za to gre v glavnem komunističnemu učiteljstvu, ki se na vse pretege trudi, da bi našemu narodu zabilo komunistični klin v glavo.

Dolžnost je ali bi bila, da pošlje take učitelje kamor spadajo.

Cerovlje nad Sesljanom

Dne 17. t. m. se je ob obilni udeležbi pogrebcev vršil pogreb mlade žrtve komunističnega nasilja, 21 letne Danice Legiša iz Cerovlj. Leta 1943, ko je v naših krajih prišel ob veljavni vsak javnopravni red in ko je nad življenjem posameznika ukazoval vsak vaški pobal, je bilo to dekle od dveh rdečih Brestovcev brez pravega vzroka ugrabljeno in odpeljano na kraj smrti. Končalo je v nekem kraškem breznu v bližini Brestovce. Ni bilo nobenega sodnega postopka, ne procesa, ne ljudske sodbe. Na izpoved enega izmed ugrabiteljev, ki jo je dal na sedežu »policije«, je bilo to nesrečno dekle, predno je bilo vrženo v jamo, izrabljeno in obdelano s puškinimi kopiti. Ko so ji potem zlomili obe roki in jo zvezali z žico, so jo še živo vrgli v jamo. Po pripovedovanju nasilnežev se je slišalo obupen krik in vzdih še tri dni za tem. Mati nedolžne žrtve, tako težko prizadeta po kruti nesreči, se ni mogla upokojiti. Pri oblasteh je naposled izposlovala, da so potegnili iz jame telesne ostanke njene hčerke, katere so potem na dostojen in krščanski način pokopali. Naj mladi žrtvi sveti večna luč!

Zgonik

Od začetka avgusta ima naša občina svojo občinsko upravo. ZVU je imenovala v občinski odbor sledeče može: Anton Milič, predsednik, Anton Brišček, Josip Bilič in Franc Černjava, odborniki; Alojz Milič in Henrik Doljak, namestnika.

ČITAJTE „DEMOKRACIJO“

da naj se pohiti s prijavo vojne škode, so Titovi priganjači bili proti, češ, kdor prijavi škodo zavzajem, je proti Jugoslaviji. Zavezniški so, da morajo vse tozadevne prošnje skozi njihove roke. Še huje je bilo glede obnove. Ljudem, ki so bili in so še vedno brez strehe, ker so jim bile hiše požgane, niso dovolili, da bi se obrnili na Zav. vojaško upravo radi pozidave njihovih domov. Zato je v Renčah mnogo ljudi brez strehe. Enaki slučajji so se dogodili v sosednjih vaseh, zlasti na Vogrskem, kjer je ostalo preko 80 hiš neobnovljenih. Taka je »ljudska oblast, ki nas stiska in strahuje.« Proč z diktaturo!

Višnjevik

Policija je aretirala radi posesti orožja in lova na divjačino brez dovoljenja Ivota Sirka, komunističnega podpredsednika goriškega part. okrožja.

Bovec

V nedeljo zvečer se je prevrnil avto s šestimi osebami. Gospod Jožef Rijavec iz Dornberga, star 38 let, je pri tem dobil težke rane, tako da so ga prepeljali v goriško bolnico, kjer je umrl v sredo 27. t. m.

Števerjan

Policija je tu izvršila več hišnih preiskav, ker je zasluhila, da je v vasi mnogo orožja. V resnici je našla več pušk, nabojev za puške, samokrese itd. V zvezi s tem je policija aretirala Marcela Kumarja in Henrika Pintarja. Korado Maraž, Klanjšček Stanislav in Ludvik Kumar se skrivajo.

Kozana

Iz cone B so nam poslali nekaj komunističnih »pridigarjev«. Prišli so potem, ko smo imeli vaško zabavo, ki so nam jo Titovi pajdaši hoteli motiti. Pravili so nam o velikih dobrotah v Titovem raju.

Kojško

V zvezi z napadom »Primorskega dnevnika« od 9. avgusta t. l. na nekatere trgovce iz Kojškega zve-mo, da je g. Dornik Mihael vložil proti uredniku tega lista kazensko ovadbo zaradi obrekovanja.

Vrhovlje

Policija je aretirala 21 letnega Stanislava Peršolja iz Gonjač št. 12 v zvezi z roparskim napadom na Franca Bavdaža iz Vrhovlj. Pravijo, da je vse priznal na podlagi dokazov in da pride v kratkem pred porotno sodišče.

Zalošče pri Dornbergu

Praz. sv. Lorenca, našega zavetnika, smo praznovali kot običajno z izredno slovesnostjo. Zahvala gre predvsem g. župniku in duhovščini iz bližnjih župnij. Popoldanska božja služba je bila višek tega našega dne. Cerkev, vse naše poti, evangelijski oltarji, vse je pričalo o duhu, ki preveča naše ljudi. Med dolgo procesijo sta vladala dostojnost in red, množica je pa goče molila. Žal, da je skupina naših mlečozobnih gozdnih izobražencev popleskala vas z nekimi gesli, ki niso v čast naši verni vasi. Tudi oltarju ni prizanesla in vsem oknom v vasi je vsilila svoje zastave s krvavo zvezdo. V številki 12. Vašega cenjenega lista se neki dopisnik zelo nerodno dotika naše vasi. Ni nam na tem, da mu odgovarjamo, toda javnost moramo seznaniti z našimi razmerami. Dopisnik trdi, da »so se nekatere družine, katere delajo napotke«. Ne trdimo, da to ni bilo pred letom dni, a danes so res le nekatere družine, ki niso še izpregledale. Dopisniku naj bo v dokaz samo to: v l. 1945 »Primorskega dnevnika« 80 števil, »Slov. Primorca« 11; v letu 1946 »Prim. dn.« 55, »Slov. P.« 26; v l. 1947 »Prim. dn.« 30, »Slov. P.« 45, Demokracije 60. Od teh 30 števil komunističnega dnevnika nam mesečno večkrat ostane polovica, čeprav list silimo od hiše do hiše. S sestanki tudi ni boljše; pravtako so se zelo omejili prispevki in razne datjave. Le nekaj »udarjenih« udarnikov še imamo, a še ti bodo kmalu zreli.

Listnica uredništva

Dopisniku iz Vrtojbe ne moremo izpolniti želje, ker odgovarja na dopis v P. d. od 24. t. m., ki ga v imenovanem listu ne najdemo. Odgovorni urednik: Janko Simičič. Tiskano z dovoljenjem A. I. S. Tiska tiskarna Budin v Gorici.